УДК 681.3;377.4

Задорожна Наталія Тимофіївна, кандидат фізико-математичних наук, начальник відділу електронних інформаційних ресурсів і мережних технологій Інституту інформаційних технологій і засобів навчання Академії педагогічних наук України

Омельченко Таїсія Григорівна, молодший науковий співробітник відділу електронних інформаційних ресурсів і мережних технологій Інституту інформаційних технологій і засобів навчання Академії педагогічних наук України

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ЕЛЕКТРОННИХ НАУКОВИХ ФАХОВИХ ВИДАНЬ

Анотація

У роботі подано загальну характеристику електронних наукових фахових видань, вимоги до них, переваги перед друкованими виданнями. Представлено результати аналізу наповнення електронного інформаційного простору України і Росії електронними виданнями. Розглянуто перспективи розвитку електронних наукових фахових видань.

Ключові слова: електронне наукове фахове видання, електронна публікація, Інтернет, технологія.

Вступ

Тенденції в розвитку світової науки настійно диктують пошук дедалі більш оперативних способів ознайомлення наукового співтовариства з результатами наукових досліджень вчених і фахівців. Одним із таких напрямків і покликані стати електронні наукові фахові видання, що є порівняно новим явищем для наукової України. І освіта не стоїть осторонь. Доцільно розглянути ці технології. В Академії педагогічних наук як фундаторі наукових, науково-дослідних і науково-методичних досліджень в освіті ухвалено колегіальне рішення про запровадження електронних наукових фахових видань на сучасних, наукових і технологічних засадах. З цією метою в структурі Інституту інформаційних технологій і засобів навчання створено відділ електронних інформаційних ресурсів і мережних технологій, на базі якого функціонує Інтернет-центр галузі освіти, позаяк відділ має кількарічний досвід роботи з Інтернет-технологій щодо формування електронних інформаційних ресурсів. Фахівцями Інтернет-центру створено і запроваджено: автоматизований банк даних організації навчального процесу в загальноосвітніх навчальних закладах, сайт Всеукраїнського Інтернет-конкурсу „Вчитель-новатор” (2004-2006рр.), сайт „Громадська Рада освітян і науковців України” (ГРОНУ), освітній портал „Діти України”, сайт „Українська мова”, в межах якого створюється електронна версія друкованого наукового фахового видання „Українська мова та література в школі” та інші. Враховуючи попередній досвід, фахівці відділу електронних інформаційних ресурсів і мережних технологій вирішують питання наукового обґрунтування і вироблення методичних засад стосовно створення методики технологічної підтримки процесу створення електронних наукових фахових видань АПН. З цією метою проведено дослідження:

- означення поняття електронне наукове фахове видання;
- дослідження актуальності цих технологій;
- вимоги до електронних наукових фахових видань;
- переваги перед друкованими виданнями;
- аналітичне дослідження наповнення електронними науковими фаховими виданнями інформаційного простору України і Росії;
- перспективи подальшого дослідження цього напрямку.

Основні результати цього наукового дослідження викладено в статті.

Загальна характеристика електронних наукових фахових видань

На етапі переходу до інформаційного суспільства дедалі більшою стає суперечність між обсягами знань, які потрібно акумулювати, зберегти і поширити та обмеженими можливостями традиційної системи розповсюдження на паперових носіях. Для вирішення цієї суперечності є лише один вихід – система мережних інформаційних комунікацій. У добу Інтернету з’являється нагода заощадити на виготовленні й поширенні паперових примірників та доповнити традиційні часописи як засіб наукової комунікації електронними науковими фаховими виданнями.

Електронне наукове фахове видання – документ з інформацію, представленою у формі електронних даних, який пройшов редакційно-видавниче опрацювання, призначений для поширення в незмінному вигляді, має вихідні

відомості та включений до затверджених ВАК України переліків наукових фахових видань, визначених для публікації результатів дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата наук, на які можна посилатися у наукових статтях та дисертаціях [3].

Електронні наукові фахові видання мають деякі переваги перед їх друкованими аналогами, а саме:

- потужна аудиторія;
- оперативність підготовки і поширення публікацій;
- ліквідація ізоляції науковців;
- інтеграція до глобальних баз знань;
- інтеграція з світовою науковою спільнотою;
- простота пошуку наукової інформації;
- нові можливості співпраці над науковими проектами;
- зменшення витрат на видавничу діяльність.

Нормативно-правовими документами для започаткування видання є "Положення про електронні наукові фахові видання" [3] та Наказ ВАК України "Про затвердження Порядку внесення електронних наукових фахових видань до Переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт" [2], де викладені основні вимоги до них. Згідно з "Положенням про електронні наукові фахові видання" [3] Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського та Національна парламентська бібліотека України створюють зведений електронний каталог статей з усіх видань, представляють його в Інтернеті на своїх веб-сайтах, здійснюють зберігання видань, включення інформації про статті з них до загальнодержавної реферативної бази даних, розміщення видань на сайті та забезпечення безкоштовного доступу до електронного каталогу та повних текстів публікацій.

Система онлайнових науково-інформаційних ресурсів Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського (бібліографічних, реферативних і повнотекстових), станом на кінець 2005 р. включала: бібліографічні ресурси сукупним обсягом 3 млн. записів, загальнодержавну реферативну базу даних обсягом 165 тис. записів, електронний фонд обсягом 40 тис. публікацій. Цими ресурсами щодня користується понад 3 тис. абонентів з усіх регіонів України та світу. Кількість відвідувань сайта перевищує рівень відвідувань бібліотеки читачами, а кількість наданих користувачам файлів – її документовидачу.

Далі подано опис електронних наукових фахових видань України та Росії.

Електронні наукові фахові видання України і Росії

Започаткування і підтримка електронних наукових фахових видань в Україні є гідним представленням нашої країни в глобальних інформаційних мережах, сприяє ліквідації самоізольованості та підвищує її імідж у світовому науковому співтоваристві.

На сайті Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського (http://www.nbuv.gov.ua) представлено 5 електронних наукових фахових видань, а пошукові сервери дають адреси ще 6 електронних наукових фахових видань, які описано в табл. 1.

Майже всі ці видання є електронною версією друкованих часописів, зареєстрованих у ВАК і мають відкритий доступ до публікацій.

Таблиця 1.

Електронні наукові фахові видання України

Ч/ч	Назва видання	Видавець	Мережна адреса	Примітки
1. 1	„Наукові доповіді Національного аграрного університету”	Національний аграрний університет	http://nd.nauu.kiev.ua/2006 -2/titul.html	№1 2005 №1-4 2006
2.	„Спортивна наука України”. Науковий вісник	Львівський державний інститут фізичної культури	http://www.infiz.lviv.ua/index.php? page=el_publishing	№1 2005 №1-8 2006
3.	„Українознавство”	Науково-дослідний інститут українознавства	http://www.ualogos.kiev.ua/	Зміст №1,4 2003 №2-4 2005

		Міністерства освіти і науки України		№1-4 2006
4.	„Вісник Національної академії державного управління при Президентові України”	Національна академія управління при Президентові України	http://www.academy.kiev.ua/visnadu.html	№1-2 2006
5.	„Анали Мечниковського інституту”	Інститут мікробіології та імунології імені І.І. Мечникова (Харків)	http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/AMI/2005/05rsauvm.pdf	№1-4 2005 №1-4 2006
6.	„Історія науки і біографістика”	Державна наукова сільськогосподарська бібліотека УААН	http://www.nbuv.gov.ua/e%2Djournals/INB/2006%2D1/	№1 2006 №1 2007
7.	„Інформаційні технології і засоби навчання”	Інститут інформаційних технологій і засобів навчання АПН України	http://www.ime.edu-ua.net/em1/index.html	Випуск 1 2006
8.	„Український пульмонологічний журнал”	Інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф.Г. Яновського АМН України	http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/upj_ukr.htm	№1-4 1999-2006
9.	„Український хіміотерапевтичний журнал”	Інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф.Г. Яновського АМН України	http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/uhj_ukr.htm	№1-4 1999-2006
10.	"Астма та алергія”	Інститут фтизіатрії і пульмонології імені Ф.Г. Яновського АМН України	http://www.ifp.kiev.ua/doc/journals/aa_ukr.htm	№1-4 2002
11.	„Вісник Вінницького політехнічного інституту”	Вінницький національний технічний університет	http://www.visnyk.vstu.vinnica.ua	№1-6 2004 №1-6 2005 №1-6 2006

Наукові осередки України інформують про створення на їхній науковій базі електронного наукового фахового видання, серед них Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів http://kristti.com.ua, Харківський регіональний інститут державного управління http://www.kbuapa.kharkov.ua та інші.

Як видно з таблиці 1, електронних видань в Україні поки що небагато, але спостерігається стійка тенденція створення електронних версій друкованих наукових фахових часописів. Слід зазначити, що такі електронні видання не потребують реєстрації в ВАК.

В подальшому підготовка і поширення електронних видань стане домінуючою.

Для порівняння в табл. 2 подано електронні наукові фахові видання Росії.

Таблиця 2.

Електронні наукові фахові видання Росії

Ч/ч	Назва видання	Видавець	Мережна адреса
1.	Medline.ru. Біомедичний журнал	ООО "Інтернет-Проект"	http://www.medline.ru
2.	„Аналітика культурології”. Науковий журнал	Тамбовський держав-ний університет	http://tsu.tmb.ru/culturology /journal/
3.	„Архітектор”	Уральська державна архітектурно-художня академія	http://archvuz.ru/
4.	„Вісник Російського	Російський	http://vestnik.rncrr.ru/ vestnik/v5/v5.htm

	Наукового Центру рентгенорадіології”	науковий центр рентгенорадіології Росздраву	
5.	„Обчислювальні методи і програмування. Нові обчислювальні технології”	Науково-дослідний обчислювальний центр МДУ	http://num-meth.srcc.msu.su
6.	„Головний біль”. Інтернет-журнал	Смоленська державна медична академія	http://www.smolensk.ru/user/ headach
7.	„Вісник Челябінського наукового центру Уро РАН”	Челябінський науковий центр Уральського відділу Російської академії наук	http://www.csc.ac.ru/news/
8.	„Інженерна освіта”. Наука і освіта	Московський державний технічний університет імені М.Е. Баумана	http://www.techno.edu.ru/
9.	„Інструмент і технології”. Науково-технічний журнал	Санкт-Петербурзький інститут машино будування (ЛМЗ-ВТУЗ)	http://www.toolsru.com
10.	„Культура & суспільство”. Інтернет - журнал МДУКМ	Московський державний університет культури і мистецтва	http://www.e-culture.ru
11.	„Математична морфологія”. Електронний математичний і медико-біологічний журнал	Смоленська державна медична академія	http://www.smolensk.ru /user/sgma/MMORPH/ TITL.HTM
12.	„МІТС-НАУКА” Міжнародний науковий вісник: мережне електронне наукове видавництво	Ростовська державна медична академія	http://www.roseis.ru, http://www.reos.ru, http://www.e-mits.ru
13.	„Науково-медичний вісник Центрального Чорноземля”. Науково-практичний журнал	Воронезька державна медична академія імені М. Н. Бурденко	http://www.vsma.ac.ru/publ
14.	„Нафтогазова справа”	Уфимський державний нафтовий технічний університет	http://www.ogbus.ru/, http://www.ogbus.com/eng
15.	„Листи в Emissia. Offline = The Emissia Offline letters” Електронний науково-педагогічний журнал	РДПУ О.І.Герцена	http://www.emissia.50g.com; http://www.emissia.org/
16.	„Політематичний мережний електронний науковий журнал”	Кубанський державний аграрний університет	http://ej.kubagro.ru/
17.	„Прикладні інформаційні аспекти медицини”. Науково-практичний журнал	Воронезька державна медична академія імені М. Н. Бурденко	http://ej.kubagro.ru/

18.	Російський економічний Інтернет журнал	Академія праці і соціальних відносин	http://www.e-rej.ru
19.	Російське право в Інтернет-журналі	Московська державна юридична академія	http://rli.consultant.ru
20.	„Системи керування. Проблеми і рішення”	Московський фізико-технічний інститут (державний університет)	http://www.supir.ru
21.	„Соціально-економічні і технічні системи”	Камська державна інженерно-економічна академія	http://kampi.ru/sets
22.	„Праці МАІ”	Московський авіаційний інститут (державний технічний університет)	http://www.mai.ru/ projects/mai_works/ index.htm
23.	„Керування великими системами”	Інститут проблем керування ім. В.О. Трапезникова РАН	http://www.mtas.ru/ second.php?ID=15
24.	„Керування якістю” Електронний журнал	Кубанський державний університет	http://www.kubstu.ru/fh/juk/
25.	„Керування громадськими і економічними системами”	Орловський державний технічний університет	http://www.bali.ostu.ru/umc
26.	„Фізико-хімічна кінетика в газовій динаміці”. Електронний журнал	Науково-дослідний інститут механіки Московського державного університету. М.В. Ломоносова	http://www.chemphys.edu.ru
27.	„Фізико-хімічний аналіз властивостей багатокомпонентних систем”. Технічний електронний науковий журнал	Кубанський державний технологічний університет	http://www.kubstu.ru/fh/fams
28.	„Електронний вісник Центру перепідготовки і підвищення кваліфікації з філології і лінгвокраєзнавства”	ООО "Інтернет-Проект"	http://evcppk.ru

Оцінювання технологічного рівня сучасних електронних наукових фахових видань

Головною метою зазначених у таблиці 1 електронних видань України є представництво в Інтернеті, створення інститутського архіву результатів наукових досліджень, депозитарію. Слушно зауважити, що створені ці видання на різних платформах, не індексуються, не оснащені пошуковими механізмами. Користувачу було б зручно вибирати публікації з архіву за детальнішою тематикою відповідно вибраних рубрик. Доцільно було б передбачити створення списку авторів видання і поповнювати його з кожним новим номером, а при виборі конкретного автора зі списку – показати весь набір його електронних публікацій з подальшим доступом до повного тексту публікації, а також передбачити тиражування колекції відібраних публікацій: друк, запис на компакт-диск, пересилання

електронною поштою.

Вказані пропозиції враховані при проектуванні електронного наукового фахового часопису „Українська мова і література в школі”.

Також є необхідність координувати насичення електронними ресурсами українського електронного інформаційного наукового простору в освіті, створити систему електронних наукових фахових видань на одній платформі. Протягом останніх років широкого використання набули засоби керування інформаційним наповненням сайтів і порталів (Content Management Systems, CMS). Ці потужні засоби дозволяють оперативно керувати наповненням сайтів і керувати інформацією в цілому [1]. У більшості випадків компоненти цих засобів керування інформаційним наповненням дозволяють здійснювати централізоване керування накопичуваними даними, відокремлення змісту від представлення, тобто від дизайну, автоматизацію керування всім життєвим циклом інформаційного наповнення, використання інформаційного наповнення різними користувачами для різних задач.

Разом з тим можна зазначити, що не існує складних комп’ютерно-технологічних проблем, які заважали б розвитку електронних комунікацій. Оскільки на сьогодні всі публікації первісно створюються з використанням комп’ютерних технологій, розроблені зручні технологічні платформи для пошуку, стандарти обміну даними, безкоштовне програмне забезпечення з відкритим кодом.

Висновки

Представлена в статті загальна характеристика електронних наукових фахових видань дає систематизовану теоретичну базу дослідження, запровадження інноваційних методів, створення нового інструменту для науковця-педагога. Результати оцінювання технологічного рівня представлених в інформаційному просторі України електронних фахових видань, рекомендації стосовно їх створення можуть бути корисними для проектувальників і розробників електронних видань при виробленні підходів, методик по створенню електронних інформаційних ресурсів.

Подальше дослідження у цьому напрямку доцільно було б спрямувати на авторське право в міжнародному і національному законодавстві, особливо коли публікація поширюється лише в електронній формі.

Список використаних джерел

1. Задорожна Н.Т., Омельченко Т.Г., Валь К.Л. Технологічні основи створення і підтримки порталів / Н.Т. Задорожна, Т.Г. Омельченко, К.Л. Валь // ІНТЕРНЕТ−ОСВІТА−НАУКА−2006, П’ята міжнародна конференція ІОН−2006, 10-14 жовтня, 2006. Збірник матеріалів конференції. Том 1. − УНІВЕРСУМ−Вінниця, 2006. − С. 362−365.

2. Наказ Міністерства освіти і науки України, Національної академії наук України, Вищої атестаційної комісії України від 30 вересня 2004 року N 768/431/547 "Про затвердження Порядку внесення електронних наукових фахових видань до Переліку наукових фахових видань, в яких можуть публікуватися основні результати дисертаційних робіт" – http://www.nbuv.gov.ua/law/05vakelvydan.pdf .

3."Положення про електронні наукові фахові видання" – http://www.nbuv.gov.ua/law/04_vydan.html.

АНАЛИЗ СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ ЭЛЕКТРОННЫХ НАУЧНЫХ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ИЗДАНИЙ

Задорожная Н.Т., Омельченко Т.Г.

Аннотация

В работе представлена общая характеристика профессиональных электронных научных изданий, требования к ним, преимущество перед печатными изданиями. Представлен анализ наполнения электронного информационного пространства Украины и России электронными изданиями. Рассмотрена перспектива развития профессиональных электронных научных изданий.

Ключевые слова: профессиональное электронное научное издание, электронная публикация, Интернет, технология.

ANALYSIS OF THE MODERN STATE OF ELECTRONIC SCIENTIFIC PROFESSIONAL EDITIONS

Zadorozhna N., Omelchenko T.

Resume

The general characteristic of electronic scientific professional editions, requirements to them, the advantage over printed editions are presented in article. The analysis of electronic information environment filling by electronic editions as well of Ukraine as of Russia is presented. The prospect of development of electronic scientific professional editions is described.

Keywords: electronic scientific professional edition, electronic publication, Internet, technology.